

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยและพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา ในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยประยุกต์ใช้เทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research) มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ พัฒนารูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ในการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน โดยนำเสนอวิธีการดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก

ขั้นที่ 2 ขั้นสร้างและพัฒนารูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก

ขั้นที่ 3 ขั้นทดลองใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กในสถานการณ์จริง

ขั้นที่ 4 ขั้นศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก

ขั้นที่ 1 ขั้นศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก

วัตถุประสงค์สำคัญของการวิจัยในขั้นนี้ คือ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็น ในการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กให้ได้สารสนเทศที่จะนำมาร่างเป็นรูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาตามบริบทของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก วิธีดำเนินการในขั้นนี้มีรายละเอียด ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลในการดำเนินการวิจัยในขั้นนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัย การลงพื้นที่สังเกตและข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มจากบุคลากรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้สอนที่รับผิดชอบด้านงานอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาและกรรมการสถานศึกษา

2. การเก็บข้อมูล เก็บในวันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2548 โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) แล้วจัดบันทึกข้อมูลไว้ ได้กำหนดประเด็นในการสนทนาเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1

เป็นการเปิดประเด็น กล่าวแนะนำวัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่ม ส่วนที่ 2 เป็นการสนทนาเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานขนาดเล็ก และส่วนที่ 3 เป็นการสรุปผลการสนทนากลุ่มและรับฟังข้อเสนอแนะอื่น ๆ วิธีการดำเนินการสนทนากลุ่มใช้หลักจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี การสนทนาและการสังเคราะห์ (Arizona. 2005 : Online) ผู้ร่วมสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย กรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้สอนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ผู้วิจัยและนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา (ดังปรากฏรายชื่อในภาคผนวก ข) ทั้งนี้ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสนทนาและมีนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิตเป็นผู้จัดบันทึกการสนทนาและเทปบันทึกเสียงการสนทนา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่ม เทปบันทึกเสียงการสนทนา สมุดจดบันทึกข้อมูลสำหรับผู้จัดบันทึกการสนทนากลุ่ม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ในการดำเนินการในขั้นนี้ เพื่อให้เกิดความตรงและน่าเชื่อถือผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) (Florida. 2006 : Online) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นของการสนทนากลุ่มเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานขนาดเล็ก โดยวิเคราะห์จากแหล่งข้อมูล 3 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต และ 3) ข้อมูลที่ได้จากสนทนากลุ่ม พร้อมกับเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการบรรยายหลังการสนทนากลุ่ม เสร็จสิ้น

ขั้นที่ 2 ขั้นสร้างและพัฒนารูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานขนาดเล็ก

วัตถุประสงค์สำคัญของการวิจัยในขั้นนี้คือ เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการจัดสภาพแวดล้อม

ภายในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานขนาดเล็กตามศักยภาพของสถานศึกษาที่จะพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้แก่ผู้เรียน โดยกำหนดการสร้างและพัฒนารูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาเป็นขั้นตอนต่าง ๆ คือ เริ่มจากนำผลจากการสนทนากลุ่มมาร่างรูปแบบ โดยผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มทุกคนร่วมกันร่างรูปแบบ การจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ทั้งนี้เพื่อให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาที่สมบูรณ์และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานขนาดเล็กให้มากที่สุด

1. แหล่งข้อมูลในการดำเนินการวิจัยในขั้นนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการประชุมวิพากษ์รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ผู้ร่วมประชุมวิพากษ์ประกอบด้วย กรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้สอนในสถานศึกษา ทั้งนี้ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการประชุมวิพากษ์และมีนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิตเป็นผู้จัดบันทึกการประชุมวิพากษ์และบันทึกเสียงการประชุมวิพากษ์

2. การเก็บข้อมูล เก็บวันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ.2548 โดย ใช้วิธีการประชุมวิพากษ์แล้ว จัดบันทึกข้อมูล ได้กำหนดประเด็นในการประชุมวิพากษ์กำหนดร่วมกัน คือ ความเหมาะสมของร่างรูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก องค์ประกอบของรูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก และการใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก (U.S. Department of Transportation Federal Highway Administration. 2006 : Online) ผู้ร่วมประชุมวิพากษ์ประกอบด้วย กรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ผู้วิจัยและนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา (ดังปรากฏรายชื่อในภาคผนวก ก)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ประเด็นในการประชุมวิพากษ์ เทปบันทึกเสียงการประชุมวิพากษ์และสมุดจัดบันทึกข้อมูลสำหรับผู้จัดบันทึกการประชุมวิพากษ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา จากประเด็นในการประชุมวิพากษ์ ได้แก่ ความเหมาะสมของร่างรูปแบบ องค์ประกอบของรูปแบบ การใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการบรรยายหลังจากการประชุมวิพากษ์เสร็จสิ้นให้ทุกคนเข้าใจตรงกัน

ขั้นที่ 3 ขั้นทดลองใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กใน

สถานการณ์จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัยในขั้นนี้ คือ เพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษาทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงชุมชนได้ทดลองใช้รูปแบบและเข้ามามีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ของตนเองในด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ตามรูปแบบที่ได้ร่วมกันกำหนดขึ้น โดยเริ่มทดลองวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 ถึงวันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549

1. แหล่งข้อมูลในการดำเนินการวิจัยในขั้นนี้ คือ การปฏิบัติหน้าที่ในบทบาทของบุคลากรในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กของโรงเรียนวัดท่าใหม่ โรงเรียนวัดศรีภักดิ์ และโรงเรียน วัดลาดระโง่ง ในด้านการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา

2. การเก็บข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์ โดยกำหนดประเด็นการสัมภาษณ์คือการทดลองใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมนั้น ได้ดำเนินการแล้วหรือไม่ มากน้อยเพียงใด ใช้วิธีการสังเกตและจากการให้ตอบแบบสอบถามการใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ประเด็นการสัมภาษณ์ สมุดจดบันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกตของผู้วิจัยและแบบสอบถามการใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย คือเริ่มต้นสร้างความรู้ด้วยการสังเกต รวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ค้นพบย่อย ๆ แล้ววิเคราะห์สรุปผลเป็นภาพรวม ส่วนข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามการใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก จะวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และนำเสนอเชิงบรรยายในรูปแบบของตาราง

ขั้นที่ 4 ขั้นศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก

วัตถุประสงค์ของการวิจัยในขั้นนี้เพื่อศึกษาผลความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้านความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กของบุคลากรภายในสถานศึกษา และบุคลากรในชุมชนของสถานศึกษา

1. แหล่งข้อมูลในการดำเนินการวิจัยในขั้นนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้สอนที่รับผิดชอบด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา ผู้เรียน นักการภารโรง และบุคลากรในชุมชนของโรงเรียนวัดท่าใหม่ โรงเรียนวัดศรีภักดิ์ และโรงเรียนวัดลาดกระโงง

2. การเก็บข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยกำหนดประเด็นสัมภาษณ์ด้านความพึงพอใจตามหัวข้อของขั้นตอนการใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ใช้การสังเกตและจากการให้ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจในการใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ประเด็นการสัมภาษณ์สมุดจดบันทึกการสัมภาษณ์ การสังเกตของผู้วิจัย และจากการใช้แบบสอบถามความพึงพอใจในการใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการอุปนัย คือ เริ่มต้นสร้างความรู้ด้วยการสังเกต รวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริงและปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ค้นพบย่อย ๆ แล้ววิเคราะห์สรุปผลเป็นภาพรวม

ส่วนข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจในการใช้รูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา จะวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และนำเสนอเชิงบรรยายในรูปแบบของตาราง

การนำเสนอผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัย ใช้การนำเสนอแบบความเรียงประกอบตาราง โดยจัดทำรายงานผลการวิจัยและพัฒนารูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กที่ใช้เป็นกรณีศึกษาวิจัย ซึ่งจะปรากฏในบทที่ 5 และ 6 ตามลำดับ